

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Г. І. ШАГЛІ

ТУРЕЦЬКА МОВА

ЧАСТИНА II

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ОДЕСА
ОНУ
2019

УДК 811.512.161'243(075.8)

Ш15

Рецензенти:

В. І. Рижих, кандидат філологічних наук, доцент кафедри германських та східних мов Міжнародного гуманітарного університету м. Одеси;

Е. Х. Мініахметова, кандидат філологічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин факультету МВПС Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

М. М. Мілова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри перекладу та мовознавства Міжнародного гуманітарного університету м. Одеси.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою

ОНУ імені І. І. Мечникова.

Протокол № 5 від 13.12.2018 р.

Шаглі Г. І.

Ш15

Турецька мова. Ч. II : навч.-метод. посіб. / Г. І. Шаглі. –
Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. – 182 с.

ISBN 978-617-689-322-6

У посібнику наведено теоретичний і практичний матеріал з граматичним та мовленнєвим розділами. До кожного мовленнєвого розділу підібраний текст або діалог для запам'ятовування нових слів та відпрацювання граматичних правил. У кінці навчально-методичного посібника зібрані тексти для читання з практичною частиною.

Для студентів спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та для кожного, хто бажає отримати глибші знання з турецької мови.

УДК 811.512.161'243(075.8)

ЗМІСТ

Передмова	6
Граматичний розділ 1	7
1.1. Прикметник.....	7
1.2. Подвоєння (редуплікація) прикметників.....	13
1.3. Часткова редуплікація прикметників.....	14
1.4. Прикметники неповної ознаки.....	17
Мовленнєвий розділ 1	18
Yaz Tatili	18
Граматичний розділ 2	21
2.1. Дієприкметник (miş, acak/ecek, ır/maz).....	21
2.2. Дієприкметник теперішнього-минулого часу на -(y)an/-(y)en	27
2.3. Дієприкметниково-присвійна конструкція або форма « damı yanan ev ».....	32
2.4. Пасивний стан.....	34
2.5. Післяйменник tarafından	38
Мовленнєвий розділ 2	41
Bugün hava nasıl?	41
Türkiye’de mevsimler	43
Граматичний розділ 3	46
3.1. Числівники неозначено-кількісні.....	46
3.2. Розділові числівники.....	47
3.3. Дієприслівник на -(y)ınca, -(y)ince, -(y)unca, -(y)ünce	51
3.4. Дієприслівник на -(y)arak, -(y)erek	54
Мовленнєвий розділ 3	57
SÜPERMARKET, MAĞAZA, DÜKKAN, PAZAR, ALIŞ VERİŞ	57
Yeni Pazar	57
Bayram alış verişi	58
Süpermarkette	59
Kasapta	59
İndirimli satışlar	60
Öğrenci ve bakkal	61

Граматичний розділ 4	62
4.1. Порівняльні ступені. Ступінь нерівності	62
4.2. Найвищий ступінь порівняння	63
4.3. Ступінь рівності.....	65
4.4. Питальне слово ne	67
4.5. Післяйменник başka	68
Мовленнєвий розділ 4	71
Lokanta, kafeterya, kantin, yemekler	71
Tahsin usta'nın milletlerarası lokantası	71
Özel bir lokantada	72
Akşam yemeği	73
Süt hikâyesi	73
Meral'in pastası	74
Граматичний розділ 5	75
5.1. Післяйменник kadar	75
5.2. Післяйменник gibi	79
5.3. Післяйменник göre	82
5.4. Післяйменник doğru	83
Мовленнєвий розділ 5	87
Boş zamanlarım	87
Hobileriniz ve fobileriniz nelerdir?	88
Граматичний розділ 6	92
6.1. Широкий час (теперішньо-майбутній час) на ır/maz	92
6.2. Форма ır/maz (підрядне речення часу)	100
6.3. Словотвірний афікс сі	103
Мовленнєвий розділ 6	107
Hayvanat bahçesinde	107
Müzeye mi? Sinemaya mı?	110
Bilmeceler – загадки.....	112
Граматичний розділ 7	114
7.1. Форма можливості та неможливості.....	114
7.2. Безафіксний ізафет	126
7.3. Використання дат	128
Мовленнєвий розділ 7	131
Sanım karıcığım	131
Otelde	132

Граматичний розділ 8	136
8.1. Наказовий спосіб (sana, sene, sanıza, senize)	136
8.2. Бажально-наказовий спосіб	137
8.3. Дробові числівники та вираження відсотків	147
8.4. Значення та використання афікса ki	150
Мовленнєвий розділ 8	159
ÜNİVERSİTEMİZ ve BÖLÜMÜMÜZ	159
ÖĞRENCİNİN GÜNLÜĞÜ	162
Тексти для читання з практичною частиною	164
Mustafa'nın tatili (hikâye)	164
Haydi çay yapıyoruz	165
İbni Sina	166
Nermin	167
Sevgili Anneciğim	168
PARMAK ÇOCUK	169
KÜL KEDİSİ	170
PAMUK PRENSES	171
Kral	172
GECE YAĞMUR ALTINDA	173
Fıkra	174
Nasreddin Hoca. Parayı veren düdüğü çalar (Bir fıkrası)	174
Nasreddin Hoca. Ördek Çorbası (Bir fıkrası)	176
Polis çocuğunun bu derdini kim halledecek	177
Ali Cengiz Ve Hileleri	179
Список рекомендованої літератури	183

Передмова

Навчально-методичний посібник з турецької мови підготовлений для студентів спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ОНУ імені І. І. Мечникова, але він також підійде для кожного, хто захоче оволодіти глибшими знаннями з турецької мови. Цей посібник є продовженням до навчально-методичного посібника «Турецька мова. Частина І».

Посібник складається з восьми граматичних та мовленнєвих розділів. У кінці посібника наведені тексти для читання з практичною частиною. Кожен граматичний розділ, у свою чергу, ділиться на кілька граматичних тем. Мовленнєві розділи присвячені одній тематиці. Кожен розділ супроводжується необхідним словником. Лексичний та граматичний матеріали викладені так, що вони ускладнюються від теми до теми.

Кожен граматичний розділ містить у собі зрозумілі правила та необхідну кількість вправ для їх відпрацювання.

У посібнику розглянуті такі граматичні теми: прикметник, дієприкметник, дієприслівник, числівник, післяйменники: *başka, kadar, gibi, göre, doğru*, широкий час, форми можливості та неможливості здійснення дії, пасивний стан, безафіксний ізафет, бажально-наказовий спосіб, використання афікса *ki*, словотвірний афікс *ci* та інші граматичні правила, які необхідні для набуття вмінь у спілкуванні на побутову тематику.

Кожен мовленнєвий розділ – це один або декілька текстів, які відповідають певній тематиці, та вправи для закріплення лексичного матеріалу. В кінці навчально-методичного посібника зібрані тексти для домашнього читання. До кожного тексту розроблений свій словник, До деяких текстів також є питання для перевірки отриманої інформації та вдосконалення отриманих знань.

Автор висловлює велику подяку рецензентам: доценту кафедри германських та східних мов Міжнародного гуманітарного університету м. Одеси, кандидату філологічних наук В. І. Рижих; доценту кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, кандидату філологічних наук Е. Х. Мініахметовій; доценту кафедри перекладу та мовознавства Міжнародного гуманітарного університету, кандидату педагогічних наук М. М. Міловій. Їх рекомендації враховані під час доопрацювання цього посібника.

Граматичний розділ 1

1.1. Прикметник

За допомогою наголошених афіксів: **-lı, -li, -lu, -lü** утворюються:

1. якісні та відносні прикметники:

Yaşlı – в роках.

Tuzlu – солоний.

Tecrübeli – досвідчений.

1. Перекладіть речення на українську мову

Koridorda yaşlı bir adam var. Bazen şeker de zararlı. Su tuzlu, içme. Bu iş çok tehlikelidir. Bu binada yalnız çok odalı daireler var. Dedem yaşlıdır. Şu köylünün evi üç katlıdır. Kaz yağlı mı? Hikmet uzun boylu bir delikanlıdır. Şefimiz oldukça tecrübelidir. Atatürk ünlü adamdır. Güven bey kır saçlı bir adamdır. Biz 9 katlı binada oturuyoruz. Evli değil, bekarım. Renkli kurşunkalemlerin var mı? Torunum akıllı bir çocuktur. Evli değilim.

2. іменники:

Şehirli – мешканець міста.

Buralı – місцевий.

Nereli? – звідки родом?

Mektepli – школяр.

2. Перекладіть речення на українську мову

Sizin müşteriniz Moskova'lı mıdır? Müşterimiz Moskova'lı değil, Harkiv'lidir. Sen buralı mısın? Evet, ben buralıyım. Siz şehirli misiniz? Biz şehirli değil, köylüyüz. Ahmet Bey emekli mi? Evet, Ahmet Bey emeklidir. Sen Trabzon'lu musun? Trabzon'lu değil, Rize'liyim. Şu öğrenciler Afrika'lılar, değil mi? Şu öğrenciler Afrika'lı değil, Avrupa'lıdırlar. Ben Moldavya'lı mıyım? Hayır, sen Moldavya'lı değil, Ukrayna'lısın. Siz Odesa'lı mısınız? Evet, biz Odesa'lıyız. Onlar İstanbullu değil, yerliler. Şu oğlan mekteplidir. Siz partili misiniz? Evet, ben partiliyim.

3. імена з прийменниками (з чим-небудь, з ким-небудь, по імені);

Beyaz tavanlı oda – кімната з білою стелею.

Üç ayaklı masa – стіл на 3 ніжках.

Uzun kirpikli bayan – жінка з довгими віями.

Fikret adlı bir işçi – робітник по імені Фікрет.

3. Перекладіть речення на українську мову

Deri çantalı erkek sizin müdürünüzdür. Kahverengi paltolu bayan onun komşusudur. Sözlük dört ayaklı masadadır. Siyah çantalı kıza bak. Siyah bavullu bey babamızdır. 34 numaralı dersanedeyim. Şu sahte bilgili adam ünlü terordistir. 15 No'lu (numaralı) tramvay yaklaşıyor. Beyaz tavanlı oda birinci katta bulunuyor. Bu üç ayaklı masa çok güzeldir. Mühendisimiz mavi gözlü bir kızla dans ediyor. Sizi İvanov soyadlı bir Rus bekliyor. Uzun kirpikli bayan benim teyzemdir. Bu yüksek tavanlı salon hoşuma gidiyor. Şu kahverengi gömleklili adam benim kocamdır. Üç katlı bina benim okulumdur. Telefonlu bir daire kiraladım. Banyolu bir oda istiyorum. Bu ormanda iğne yapraklı ağaçlar var mı?

4. Дайте відповідь на запитання

1. Sen nerelisin? Ankara.....
2. O nereli? Ürdün.....
3. Onlar nereli? İran.....
4. Siz nerelisiniz? İstanbul.....
5. Biz nereliyiz? İzmir.....
6. O nereli? Konya.....
7. Siz nerelisiniz? Irak.....
8. Sen nerelisin? Odesa.....

5. Перекладіть речення на турецьку мову

Ви вживаєте жирні страви? Я не вживаю м'ясних страв, тому що я вегетаріанець. Дівчина з довгим волоссям подобається моєму сусідові. Ви селянин чи мешканець міста? Я не селянин, не мешканець міста, я місцевий. По Французькому бульвару їздить трамвай № 5. Твій дідусь пенсіонер? Ні, мій дідусь не пенсіонер, він ще працює на підприємстві інженером. Кімната з рожевим палацом на стіні – моя кімната. Я не люблю чай з молоком. Чиї брюки з великими синіми кишенями? На нашому підприємстві працюють лише досвідчені спеціалісти. П'ятиповерхова будівля – наш університет. На сході живуть люди, які вживають перчені страви. Глянь, на тебе дивиться дівчина з великими зеленими очима. На лавці, яка знаходиться напроти мого будинку, сиділи три чоловіка літнього віку з білими бородами. Ти знаєш людину з прізвищем Петренко? Ти купив своїй 4 річній доньці кольорові олівці? Ви мешканець Львову? Ні, я з Вінниці. Я прочитав найвідомішу у світі книжку. Ми живемо в будинку з високими стелями. Наш бухгалтер з дуже важливими документами заїде до вас

завтра. Чоловік зі смуглим обличчям – його дядько по матері. Людина з сивою бородою і в окулярах, яка сидить у кріслі, – мій дідусь. Жінка з довгим волоссям – мати твого сусіда?

За допомогою наголошених афіксів: -sız, -siz, -suz, -süz утворюються:

1. якісні та відносні прикметники, які вказують на відсутність конкретної особи, предмету або ознаки;
2. в більшості випадках антоніми до прикметників на **-lı, -li, -lu, -lü;**
3. на українську мову перекладається за допомогою прийменників: **не, без.**

Şekerli – солодкий.

Şekersiz – несолодкий, без цукру.

Rüzgarlı – вітряна.

Rüzgarsız – без вітру.

İşsiz – безробітній.

6. Порівняйте словосполучення:

Banyolu oda

Banyosuz oda

Faydalı kitap

Faydasız kitap

Ağaçlı yol

Ağaçsız yol

Bahçeli ev

Bahçesiz ev

Tehlikeli madde

Tehlikesiz madde

Tuzlu su

Tuzsuz su

Gözlüklü öğrenci

Gözlüksüz öğrenci

Şekerli kahve

Şekersiz kahve

Ünlü şarkıcı

Ünsüz şarkıcı

7. Переробіть речення, спираючись на приклад, та проаналізуйте їх

Приклад: İşte, suçsuz çocuk bu.

İşte, bu çocuk suçsuz.

1. İşte, asansörsüz otel bu.
2. İşte, tuzsuz yemek bu.
3. İşte, şekersiz çay bu.
4. İşte, başarısız öğrenci bu.
5. İşte, telefonsuz ev bu.
6. İşte, akılsız adam bu.

8. Заповніть пробіли

1. Akıl..... çocukları seviyorum.	Akıl..... çocukları sevmiyorum.
2. Dalga..... denizi seviyorum.	Dalga..... denizi sevmiyorum.
3. Yağmur..... havaları seviyorum.	Yağmur..... havaları sevmiyorum.
4. Resim.....kitapları seviyorum.	Resim.....kitapları sevmiyorum.
5. Limon..... çayı seviyorum.	Limon..... çayı sevmiyorum.
6. Ütü..... elbiseyi seviyorum.	Ütü..... elbiseyi sevmiyorum.
7. Güneş..... havaları seviyorum.	Güneş..... havaları sevmiyorum.
8. Sabır..... insanları seviyorum.	Sabır..... insanları sevmiyorum.

9. Зробіть питальні речення

1. Arabasız bir yere gitmeyecek.
2. Tren rötarsız geldi.
3. Bu ay parasız kaldı.
4. Aralıksız üç saat çalıştım.
5. Sensiz sokağa çıkmayacağım.
6. Bugün çok halsizim.

10. Зробіть заперечні речення, використовуючи прикметники

1. Ali akıllı, bilgili bir adamdır.
2. Ahmet güçlü ve tecrübelidir.
3. Turgut kaloriferli bir ev aldı.
4. Çantalı bir adam seni aradı.
5. Gözlüklü kız bize bakıyor.
6. Telefonlu bir daire kiraladım.
7. Banyolu bir oda istiyorum.

11. Вставте необхідний за змістом афікс: -lı, -sız, ...

1. Bahçe..... evleri çok seviyorum.
2. Biz güneş..... havalarda pikniğe gideceğiz.
3. Gözlük..... adam Ahmet, gözlük..... adam da Mehmet.
4. Müzik..... bir lokantaya gittiler.
5. Dün gece film seyrederek korku..... dakikalar yaşadım.
6. Başarı..... olmak için çok çalışmak lâzım.
7. Zaman..... geldim. Özür dilerim.
8. Çizgi..... gömleli Zeki, sözlük..... öğrenci ise Bülent.
9. Doğum günümü müzik..... bir lokantada kutladım.
10. Niçin okula defter..... ve kitap..... geldin?

12. Перекладіть речення на українську мову

Maalesef, ben işsizim. Şu şarkasız adam kimdir? Etsiz salata mı, etli salata mı sipariş yaptın? Hayri karyolasız, dolapsız odada oturuyor. Kışın ağaçlar yapraksız kalıyor. Gün yağmursuz geçti. Çorba iştahsız içtim. Rüzgar batıdan kuvvetli esiyor. Şüphesiz siz de haklısınız. Reçeliniz tatsızdır. Gözlüksüz bir şey görmüyorum. Elbiselerin ütülü mü, ütüsüz mü? Yalnız yarısı ütülüdür. Odalarınız banyolu mu? Maalesef banyosuzdur. Türkiye bağımsız ülkedir. Sen erkekçe yaptın, bizi yemeksiz içkisiz bırakmadın. Öğretmenimiz hiç bir defa sınıfa kravatsız girmedi. Dükkanımızda yalnız alkolsüz içkiler var. Susuz kaldık. Avusturya ve İsveçre tarafsız ülkelerdir. Fatma kahve şekerli mi içiyor? Hayır, şekersiz. Dün güneşliydi. Bugün ise hava parçalı bulutlu ve rüzgarlıdır. Derslere sözlüksüz gelme! Denizlerin suyu tuzludur, nehirlerin suyu tuzsuzdur, değil mi? Haklısınız. Dalgalı denizi seviyor musunuz? Hayır, yalnız dalgasız denizi seviyorum. Sofra başına sensiz mi oturdular? Yağmurlu mevsim yaklaşıyor. Hangi yoldan geldiniz, ağaçlı yoldan mı, ağaçsız yoldan mı? Torununuz sabırlı mı, sabırsız mı? Maalesef sabırsızdır. Tuz ver, çorba tuzsuzdur. İşiniz tehlikeli mi? Hayır, tehlikesizdir. Selim neşeli bir adam mı? Hayır, neşesiz adamdır. Gün yağışlı ve sisli geçti. Bu sefer ben parasızım. Bu tencere kapaksızdır. Çocuğum resimsiz kitapları sevmiyor. Çayınız limonlu mu, limonsuz mu? Bugün çok rahatsızım. Hikmet'in evi kalorifersizdir.

13. Перекладіть речення на турецьку мову

Я не бачу без окулярів. В Туреччині є різні озера: і з солоною водою, і з прісною. Він не глупа людина. На столі знаходились журнали з малюнками. Я п'ю чай без лимона. Ти не терпелива людина, а твій сусід терпеливий. Вони залишилися без грошей. Ми, не зупиняючись, пропрацювали шість годин. Без тебе він нічого не робить. Наш директор сильна людина. Стало бути, ви безсильна людина. Ми зняли квартиру з телефоном. Мій номер без ванної. Він п'є гаряче молоко з медом, тому що в нього болить горло. Ваш будинок з садом чи без саду? Книга, яка знаходиться на полиці шафи, некорисна. Він вже не веселий клоун. Погода сьогодні в Києві сонячна, безхмарна, маловітряна.

Слова та вирази для запам'ятовування

<p>tehlike – небезпека tehlikeli – небезпечний tehlikesiz – безпечний anlaşmak – домовлятись çözmek, halletmek – вирішувати tansiyonunu ölçmek – виміряти тиск hızını artırmak – збільшувати швидкість ayrılmak – віддалятись, покидати (дав. в.) katılmak – приймати участь Ürdün – Йорданія fayda, yarar – користь madde – речовина suç – вина, провина başarı – успіх dalga – хвиля sabır – терпіння rötar – затримка, запізнення aralıksız, durmadan – безперервно halsiz – слабкий здоров'ям bilgili – знаючий, проінформований kalorifer – опалення çizgili – смугастий salimen – благополучно yorgun – втомливий gümrük – митниця çıkarmak – діставати bomboş – зовсім пустий temsilci – представник lâf atmak – базікати iade etmek, geri vermek – повертати</p>	<p>tarihi eser – історичний твір kamp kurmak – розбити табір denemek – міряти, приміряти arkadaşı edinmek – здобувати товариша taramak – розчісувати aşk romanı – роман про кохання kabul etmek – приймати harcamak – витратити duymak – чути, відчувати yaklaşmak, yaklaşmak – наближатись çare – вихід çarem var – у мене є вихід imkân – можливість parmak basmak – набирати пальцями mahkûm olmak – бути приреченим yüksek tahsil – вища освіта yetişmek – встигати üzmek – засмучувати üzülmek – засмучуватись merak etmek – цікавитись; хвилюватись, турбуватись Avusturya – Австрія dolaşmak – прогулюватись yaşasın tatil! – нехай живуть канікули! konuşmak, söz almak – виступати</p>
--	---

1.2. Подвоєння (редуплікація) прикметників

В турецькій мові дуже часто відбувається подвоєння прикметників. Це робиться для підсилення значення цього прикметника.

Büyük büyük – великий-превеликий.

Güzel güzel – гарний-прегарний.

Şaşkın şaşkın – здивовано.

Eski püskü – дуже старий.

Tek tük – одиничні, окремі; потрохи.

Yırtık yırtık – розірваний, розідраний.

Mışıl mışıl – похропуючи, солодко спати.

Aşağı yakarı – приблизно.

Hızlı hızlı – дуже швидко.

Sessiz sessiz – дуже тихо, безшумно.

Yorgun argın – дуже втомлений.

Cıvıl cıvıl – щебечучи.

Türlü türlü – різні.

Sık sık – (дуже) часто, густо.

Між однаковими прикметниками може з'явитись питальна частка також для підсилення ступіні якості прикметника.

Güzel mi güzel – дуже гарний.

1. Перекладіть речення на українську мову

O eski püskü mont yere bıraktı. Babana şaşkın şaşkın ne bakıyorsun? A şirketi Kıyiv'de büyük büyük evler kurdu. Buradaki nehir yer yer derin mi derin! Onun kızı güzel mi güzel. Yavaş yavaş kendine geldi. Uzun uzun koridorlardan geçtik. Tezgahta güzel güzel kumaşlar var. Şaşkın şaşkın baktı. Çiçek güzel mi güzel. Eski püskü palto giydi. Kafeye tek tük müşteri gelmeye başladı. Ağır ağır yürüyor. Bize dik dik bakıyor.

2. Перекладіть речення на турецьку мову

Батько, не поспішаючи (повільно), розмовляє з сином. В океані дуже швидко пливе водолаз. Дитина, яка сидить на ліжку, тихесенько плаче. У моїй кишені дуже мало грошей. Бабуся розповіла онукові чудову-пречудову казку. Ми дуже тяжко повертались додому. Горобці, щебечучи, летіли високо в небі. Її донька солодко заснула у неї на руках. Сова не літає так швидко, як орел. Так, ця гарна-прегарна дівчина – моя сестра. У мого сусіда величезні плани, як у

Наполеона. Куди він подивився так здивовано? В саду є різні квіти та дерева. Там, на розі вулиці, продаються гарні-прегарні тюльпани. Твої очі зелені-презелені. Після того, як ви пройшли довгий-предовгий коридор, куди ви повернули: направо, чи наліво? Вчора цілий день йшов дощ, погода була дуже погана. Діти вирости, переїхали жити в інше місто, ми залишились зовсім одні. На свята ми поїдемо до своїх родичів, квартира залишиться зовсім пуста. Ми дуже часто відвідуємо своїх батьків, які живуть на околиці міста. В книжковому магазині на вулиці Дерibasівській продаються різні книжки.

1.3. Часткова редуплікація прикметників

Часткова редуплікація утворюється:

1 до початку слова приєднується перший звук або перші два звука цього ж слова через один із чотирьох приголосних звуків: **m, p, r, s**;

2 часткова редуплікація можлива не від всіх прикметників.

P

kırmızı - **kıpkırmızı** – червоний-пречервоний, дуже червоний, червоний, як рак.

ince - **ipince** – тоненький, дуже тонкий.

sarı - **sapsarı** – жовтий-прежовтий, зовсім жовтий.

karanlık - **kapkaranlık** – дуже темний.

taze - **taptaze** – найсвіжіший.

uzun - **upuzun** – довгий-предовгий.

açık - **apaçık** – повністю відчинений, відверто.

ak - **apak** – білий-пребілий.

ayrı - **apayrı** – зовсім інший.

dolu - **dopdolu** – переповнений.

kara - **kapkara** – чорний-пречорний.

kuru - **kupkuru** – зовсім сухий.

sağalam - **sapsağalam** – абсолютно здоровий.

sakin - **sapsakin** – зовсім спокійний.

yeni - **yepyeni** – абсолютно новий.

kalın - **kapkalın** – товстий-претовстий, дуже теплий.

yalnız - **yaryalnız** - **yarayalnız** – один-одинокий.

kısa - **kıpkısa** – дуже короткий, коротенький.

zengin - **zepzengin** – дуже багатий, багатий-пребагатий.

çürük - **çüpçürük** – дуже гнилий.

derin - **depderin** – дуже глибокий.

ucuz - **upucuz** – дуже дешевий.

M

beyaz – **bembeyaz** – білий-білий.

boş – **bomboş** – зовсім пустий.

sıcak – **sımsıcak** – дуже гарячий.

yeşil – **yemyeşil** – зелений-презелений.

başka – **bambaşka** – зовсім інший.

düz – **dümdüz** – рівенький, зовсім рівний, гладенький.

sıkı – **sımsıkı** – дуже тісний, дуже міцний.

siyah – **simsiyah** – чорний-чорний.

hasta – **hamhasta** – дуже хворий

S

mavi - **masmavi** – синій-синій.

koca - **koskoca** - **koskocaman** – величезний, дуже великий, великий-превеликий.

mor - **mosmor** – (дуже) фіолетовий.

doğru - **dosdoğru** – зовсім прямий, правильний, дуже вірний.

bayağı - **basbayağı** – звичайнісінький, простенький, банальний.

belli - **besbelli** – очевидний, відомий, ясний.

bütün - **büsbütün** – цілком та повністю.

yuvarlak – **yusyuvarkak** – зовсім круглий.

R

temiz - **tertemiz** – чистий-пречистий.

çabuk - **çarçabuk** – дуже швидко, блискавично.

çıplak - **çırçıplak** - **çırılçıplak** – зовсім голий.

1. Перекласти речення на українську мову

Vazoda 5 kıpkırmızı gül var. Upuzun koridordan geçtik. Onun derisi ipincedir. Gök kapkaraydı. Mutlaka sapsarı limon satın al. İlkbaharda otlar yemyeşildir. Dükkanda taptaze sebze var mı? Dersanemiz daima tertemizdir. Benim de upuzun borum var. Avlu kapısı gece gündüz apaçıktır. Tavan bembeyzdır. Çarçabuk döndü. Senin çayın sımsıcaktır. Yüzünüz bembeyaz, ne oldu? Şu kurbağa yemyeşildir. Evren'in başı bomboştur. Sek şarap bambaşka şişededir. Sonbaharda yapraklar sapsarıdır. Onun yüzü dümdüzdür. Senin gözlerin masmaavidir. Sımsiyah boya satın al! Bu film koskocadır. Dedem yaşlıdır, ama sapsağlamdır.

Dosdoğru yürü. Oğlumuz Amerika'ya gitti, eşimle yapıyınız kaldık. Bu basbayağı bir hikayedir. Bu olayların nedeni herkese besbellidir. Sarhoş hamamdan çırılçıplak çıktı. Şu kızın dudakları mosmordur.

2. Додайте необхідний афікс, щоб утворився частково редукований прикметник та афікс відповідного часу за змістом, де необхідно

1. Dün havasıcak ve gökyüzümavi..... Fakat, bugün hava yağmurlu ve soğuk.
2. Dün vazodaki çiçeklertaze..... Bugün bütün çiçekler soldu.
3. Dün onun saçlarısiyah veuzun..... Bugün kuaföre gitti, şimdi onun saçlarısarı vekısa.
4.sarı bir çiçek gördüm.
5.beyaz bir kumaş aldım.
6.taze fasulye istiyorum.
7.mavi bir suda yüzüyorsun.
8.yeşil bir bahçem var.
9.karanlık bir odada çalışıyoruz.
10. Sorularıma doğru cevap ver.
11.boş bir odada kaldı.

3. Перекладіть речення на турецьку мову

Трава та листя жовті-прежовті. В холодильнику свіжі-пресвіжі продукти харчування. Наш товар знаходиться в дуже темному складі. В тебе є червоне-пречервоне яблуко? Дай мені тоненьку нитку. Цього року земля дуже суха. Машина мого батька новенька. Після того, як вона почула цю новину, її обличчя стало білим-білим. Нажаль, твоя голова зовсім порожня. В цьому темному-претемному підвалі нічого немає. Його кабінет завжди дуже чистий. В спальні, на ліжкові, лежить зовсім голе немовля. Відро для сміття, яке знаходиться під столом, пусте-пустісіньке. Робітники на будівництві працюють лише з дуже рівними дошками. Погода вчора в місті Одесі була дуже жарка. Мій зошит рожевого кольору, твій же зошит зовсім іншого кольору. Двері повністю відчинені. Небо синє-синє, сонце червоне-пречервоне. Носій переносить дуже великі валізи. Моя тітка по матері посадила в саду фіолетові тюльпани. Будь ласка, подумай і дай вірну відповідь. Це було банальне пояснення. Бабуся принесла білу-білу муку. Ця величезна споруда новесенька. Продзвонив дзвоник і ми швиденько побігли на перерву. Стіни палацу товсті-претовсті.

Маріїнська впадина глибока-преглибока. Наш директор – найбагатша людина в нашому місті. Дуже гнилі овочі на базарі продаються дуже дешево. В клітці над столом сидить зелений-презелений папуга. Українсько-турецький, турецько-український словник, який я купила в магазині, товстелезний. Моя донька абсолютно здорова. Ми пливемо на дуже довгому човні. Мені потрібне тоненьке скло. Я тобі цілком та повністю довіряю. Ми купили в їдальню повністю круглий стіл. Ця кімната маленька і дуже тісна. Його вчинок для нас був очевидним. Студент спокійненько дав коротеньку банальну відповідь на питання викладача.

1.4. Прикметники неповної ознаки

Прикметники типу: білуватий, зеленуватий, жовтуватий та ін. в турецькій мові утворюються за допомогою наголошених афіксів:

(i)msı, (i)mtırak, давальний відмінок+çalan.

Kırmızı+msı, kırmızı+mtırak, kırmızı+ya çalan – червонуватий.

Beyaz+ımsı, beyaz+ımtırak, beyaz+a çalan – білуватий.

1. Додайте до прикметників три різні афікси і перекладіть їх на українську мову

Uzun, kısa, mavi, ucuz, pahalı, siyah, sarı, beyaz, gri, büyük, küçük, kısa boylu, zor, kolay.

2. Перекладіть речення на турецьку мову

Ти купив короткуваті брюки. Я не люблю зеленуваті яблука. У тебе сьогодні жовтувате обличчя, що трапилось? Ця сорочка трохи дорогувата. Ця блузка довгувата. Молоко, яке знаходиться в бідоні, синювате. Взимку вершкове масло не жовтувате, а білувате, тому що в цей час корови не їдять зеленої трави. Це пальто трохи великувате. Цей жакет малуватий. Цей спортсмен слабуватий. Ця розмова важкувата.

Мовленнєвий розділ 1

Прочитавши та переклавши текст на українську мову, спробуйте розказати про свій літній відпочинок, використовуючи дані слова після тексту.

YAZ TATİLİ

Ben yaz tatillerini çok seviyorum. Biz ailece her yaz tatile gidiyoruz. Geçen yaz da tatil için önce Antalya'ya sonra da Fethiye'ye gittik. Tatile gitmek için bir hafta önce hazırlanmaya başladık. Ben de çantama deniz elbiselerimi ve spor malzemelerimi koydum. Annem ise çok hazırlık yaptı. Annem hem kendi eşyalarını hem de kardeşimin eşyalarını hazırladı. Ayrıca yolda ve orada yemek için yiyecekler hazırladı.

13 Temmuz sabahı saat yedide İstanbul'dan kendi arabamızla yola çıktık. Arabada müzik dinledik ve sohbet ettik. Yaklaşık dört saat sonra Bilecik'te mola verdik. Orada döner yedik, soğuk meyve suyu ve ayran içtik. Bir saat kadar dinlendik. Bilecik'ten sonra arabayı ağabeyim kullandı. Ağabeyim çok iyi araba sürüyor. Yolda ben ve kardeşim ara sıra uyuduk ama babam ve annem hiç uyumadı. Yaklaşık iki saat sonra tekrar durduk ve arabaya benzin aldık.

Saat beş gibi Antalya'ya vardık. Yolculuğumuz çok iyi geçti. Antalya çok sıcaktı. Antalya'da büyük bir markete gittik ve alışveriş yaptık. Yiyecek, içecek, meyve, sebze ve temizlik malzemeleri aldık. Sonra yazlığımıza doğru yola çıktık. Yazlığımız Antalya'dan otuz kilometre kadar ileride, Kemer ilçesinde. Kemer küçük ama çok güzel bir şehir. Yazın Kemer'e çok turist geliyor. Yirmi beş dakika sonra yazlığımıza vardık. Yazlıktaki komşularımız çok sevindiler. Hemen bize „Hoş geldiniz” dediler ve bize yardım ettiler.

Eşyaları eve taşıdık. Annem hemen temizliğe başladı. Babam ve ağabeyim ise evin önündeki bahçeyi temizlediler. Ben anneme yardım ettim. Eşyaları odalara yerleştirdim. Bu arada iyice acıktık. Komşularımız bizim için yemek hazırladılar. Ellerimizi yıkadık ve sofraya oturduk. Yemekler çok lezzetliydi. Hızlı hızlı yedim. Yemekten sonra komşularımızla saat ona kadar sohbet ettik. Çok yorgunduk. Bunun için saat on buçukta uyuduk.

İkinci gün erken kalktım. Hemen ellerimi, yüzümü yıkadım ve denize gitmek için hazırlandım. Arkadaşlarla buluştuk ve denize gittik.

Deniz evimize çok uzak değil. Evden üç dakikada denize varıyoruz. Saat yediydi ancak plaj kalabalıktı. Orada diğer arkadaşlarımı da gördüm. İki saat kadar yüzdük. Plajda güneşlendik. Plaj voleybolu oynadık. Sonra eve döndük. Bu arada annem, babam ve kız kardeşim de uyandılar. Ağabeyim ise uyanmadı. Annem kahvaltı hazırladı. Kahvaltıya başladık. Kahvaltımız çok zengindi. Kahvaltıdan sonra dedem telefon etti. Dedemle babam görüştü. Dedem bize de selam söyledi.

Öğleden sonra ailece şehir merkezine gittik. Pazardan biraz alışveriş yaptık. Eşyaları arabaya koyduk. Sonra deniz kenarına kadar yürüdük. Sahilde gezinti yaptık. Orada tanıdıklarla karşılaştık. Onlarla deniz kenarında bir kafeye oturduk ve orada uzun uzun sohbet ettik. Saat beşe kadar gezdik. Sonra eve döndük.

Evde annem akşam yemeğini hazırlamaya başladı. Ben, babamla birlikte tekrar denize gittim. Yaklaşık iki saat yüzdük. İyice yoruldu ve acıktım. Hemen eve geldik. Önce babam sonra da ben duş aldım. Sonra yemeğe başladık. Yemekte çok lezzetli sebze yemekleri yedik. Yemekten sonra da karpuz ve kavun yedik. Sonra da evimizin bahçesinde oturduk ve çay içtik. Gece geç saatlere kadar konuştuk. Saat on ikide odalarımıza gittik ve uyuduk. İlk gün programımız çok yoğun oldu.

Hemen hemen her gün sabahları denizde yüzdük. Bazı günler arabayla başka yerlere gittik ve tarihi eserleri ziyaret ettik. Tatilin onuncu gününde dedem ve ninem de geldiler. Ben ninemle, ağabeyim de dedemle akşamları şehirde gezdik. Sinemaya gittik, konsere gittik. Bazı akşamlar da ailece komşularımıza misafirlığe gittik. Bazen onlar bize misafirlığe geldiler.

Antalya'da yirmi gün kaldık. Antalya'dan sonra beş gün için Fethiye'ye gittik. Fethiye de çok güzel bir tatil yeri. Denizi çok güzel. Fethiye'de Ölüdeniz yakınlarında dört yıldızlı bir otelde kaldık. Otelimiz çok güzeldi. Fethiye'de üçüncü gün tekneyle adalara tur yaptık. Fethiye yakınlarında on iki tane ada var. Biz beş adaya gittik. Tekneden denize atladık. Adalarda gezdik. Balık tuttuk. Akşamleyin tekrar otele döndük. Akşamları otelde eğlenceler oldu. Biz çok eğlendik. Sabahları otelin havuzunda kız kardeşimle beraber yüzdük. Bazen tenis oynadık, bilardo oynadık. Beşinci gün sonunda otelden ayrıldık ve Antalya'ya yola çıktık.

Fethiye'den sonra Antalya'da yazlığımızda iki gün daha kaldık. Sonra komşularımızla vedalaştık ve İstanbul'a doğru yola çıktık. Eskişehir'de amcamlara uğradık ve orada bir gün kaldık. Dedem ve

ninem ise bizden sonra iki hafta daha yazlıkta kaldılar. Kız kardeşim de onlarla kaldı. Sonra onlar İstanbul'a otobüsle geldiler.

İşte benim yaz tatilim böyle geçti. Ben yaz tatillerini sabırsızlıkla bekliyorum.

Kelimeler

yaz tatili – літній відпочинок	havuz – басейн
gitmek için – щоб їхати	yüzmek – плавати
yiyecekler – продукти харчування	ayrılmak – від'їжджати
geçen yaz – минуле літо	vedalaşmak – прощатись
malzeme – майно, річ	böyle – таким чином
mola – зупинка, привал	sabırsızlıkla – з нетерпінням
kullanmak – використовувати	bizim için – для нас, заради нас
bir saat kadar – приблизно 1 годину	geçmek – проходити
araba sürmek – керувати(водити) авто	geçirmek – проводити
arasıra – інколи	hazırlanmak – готуватись
tekrar – повторення	hazırlamak – готувати
yolculuk – подорож, прогулянка	karşılaşmak(buluşmak) – зустрічатись
saat beş gibi – приблизно о п'ятій	yola çıkmak – рушати в дорогу
market – магазин	mola vermek – робити привал
yazlık – дача	arabayı kullanmak – водити авто
temizlik malzemeleri – миючі засоби	varmak – добиратись
(Д. в.)sevinmek – зрадіти	içecek – напій
taşımak – переносити	temizlik – прибирання
eşya – річ, предмет	bu arada – в цей час
yerleştirmek – розташовувати	diğer(başka) – інший
acıkmak – зголодніти	plâj voleybolu – пляжний волейбол
lezzetli – смачний	geç saatlere kadar – до пізньої години
hızlı hızlı – швидко	bazı – деякий, деяка,.....
yorgun – втомлений	bazen(arasıra) – інколи
güneşlenmek – засмагати на сонці	yaklaşık – приблизно
zengin – багатий	sohbet etmek – розмовляти по душам
alış veriş – покупки	durmak – стояти
kenar – берег, край, околиця	varmak – добиратись
sahil – берег	hemen hemen – майже
saat beşe kadar – до п'ятої	yoğun olmak – бути насиченим
tarihi eser – історичний твір	ziyaret etmek – відвідувати
misafirlik – гостинність	dört yıldızlı – чотирьохзірковий
tekne – катер, моторний човен	ada – острів
atlamak – пригати, кидатись	balık tutmak – ловити рибу
eğlenceler – розваги	eğlenmek – розважатись